

Spis treści

	Str.	Nb.
Wykaz skrótów	XV	
Wstęp do piątego wydania	XVII	
Rozdział I. Wprowadzenie	1	1
§ 1. Pojęcie prawa europejskiego i prawa Unii Europejskiej	1	1
§ 2. Proces integracji państw europejskich po II wojnie światowej	1	2
§ 3. Traktat z Lizbony	6	7
§ 4. Traktat o Unii Europejskiej (TUE)	8	10
§ 5. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)	9	11
§ 6. Budowa i struktura Unii Europejskiej	10	12
§ 7. Inne organizacje w Europie	11	13
Rozdział II. Instytucje i organy Unii Europejskiej	13	17
§ 8. Uwagi ogólne	13	17
§ 9. Parlament Europejski	14	20
I. Wybór deputowanych i skład Parlamentu Europejskiego	14	20
II. Organy w Parlamencie	15	21
III. Kompetencje i zadania	16	23
§ 10. Rada Europejska	18	25
I. Skład i organizacja	18	25
II. Kompetencje i podejmowanie decyzji	19	26
§ 11. Rada Unii Europejskiej	20	27
I. Skład, organizacja i podejmowanie decyzji	20	27
II. Głosowanie w Radzie	22	29
III. Zadania	24	31
§ 12. Komisja Europejska	25	32
I. Skład, organizacja i podejmowanie decyzji	25	32
II. Zadania i kompetencje	26	33
III. Wysoki przedstawiciel Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa	27	34
§ 13. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	27	35
I. Skład i organizacja Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	28	36
II. Skład i organizacja Sądu	28	37
III. Sąd do spraw Służby Publicznej	28	38
§ 14. Europejski Bank Centralny	29	39
I. Skład, organizacja i podejmowanie decyzji	29	39
II. Zadania	30	40
§ 15. Trybunał Obrachunkowy	30	41

	Str.	Nb.
§ 16. Organy doradcze	31	42
§ 17. Europejski Bank Inwestycyjny	31	44
Rozdział III. Źródła prawa Unii Europejskiej	33	45
§ 18. Pierwotne prawo UE	33	45
I. Pisane pierwotne prawo UE	33	46
II. Niepisane pierwotne prawo UE	34	47
1. Ogólne zasady prawa	34	47
2. Prawo zwyczajowe	35	48
§ 19. Pochodne prawo UE	35	49
I. Umowy międzynarodowe zawarte przez Unię Europejską	35	49
II. Rodzaje aktów prawnych w świetle art. 288 TFUE	35	50
1. Akty ustawodawcze i nieustawodawcze	36	51
2. Rozporządzenia	36	52
3. Dyrektywy	37	53
4. Decyzje	39	56
5. Zalecenia i opinie	39	57
III. Akty prawne nienazwane	39	58
Rozdział IV. Bezpośrednia skuteczność prawa UE i jego stosunek do prawa krajowego	41	59
§ 20. Bezpośrednia skuteczność	41	59
I. Pierwotne prawo UE	41	60
II. Pochodne prawo UE	43	62
1. Rozporządzenia	43	62
2. Dyrektywy	43	63
3. Decyzje	50	71
4. Umowy międzynarodowe	50	72
§ 21. Stosunek prawa UE do prawa wewnętrznego państw członkowskich	51	73
I. Autonomiczność prawa UE i jego natura prawna	51	74
II. Kwestia prymatu z perspektywy prawa UE	52	75
III. Kwestia prymatu z perspektywy prawa krajowego	53	76
IV. Kwestia prymatu z polskiej perspektywy	54	77
Rozdział V. Prawa podstawowe w prawie UE	59	78
§ 22. Prawa podstawowe w TUE	59	78
I. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej	59	78
II. Akcesja UE do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności	61	79
§ 23. Prawa o charakterze praw podstawowych w TFUE	62	80
I. Uwagi wprowadzające	62	80
II. Zakaz dyskryminacji w myśl art. 18 akapit 1 TFUE	63	81
1. Dyskryminacja jawna (bezpośrednia) i ukryta (pośrednia)	63	81
2. Adresaci i beneficjenci	65	82
3. Zakres zastosowania Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	65	83
4. Skuteczność zakazu dyskryminacji	66	84
5. Postanowienia szczególne	66	85

	Str.	Nb.
III. Zakaz dyskryminacji w świetle art. 40 ust. 2 TFUE	67	86
IV. Zakaz dyskryminacji na rynku pracy ze względu na płeć	67	87
1. Ta sama płaca za tę samą pracę lub za pracę o tej samej wartości (art. 157 TFUE)	67	87
2. Równouprawnienie w dostępie do pracy i kariery zawodowej oraz w zakresie pozostałych warunków pracy	68	89
V. Obywatelstwo Unii	70	90
§ 24. Indywidualne prawa podstawowe	72	91
I. Źródła	72	92
II. Zakres i granice ochrony	73	97
III. Poszczególne prawa podstawowe	74	98
1. Ochrona własności	74	98
2. Swoboda wyboru i wykonywania zawodu	74	99
3. Zasada równości	74	100
4. Prawo do ochrony informacji	74	101
5. Wolność wyznania	75	102
6. Wolność poglądów i publikacji	75	103
7. Poszanowanie sfery prywatnej	75	104
8. Prawo do skutecznej ochrony prawnej przed sądem	75	105
IV. Unijna ochrona praw podstawowych a prawo krajowe	75	106
§ 25. Zasady państwa prawnego	76	107
1. Zasada przyznania (proporcjonalności i pomocniczości)	76	107
2. Zasada proporcjonalności	76	108
3. Zasada pomocniczości	77	109
4. Bezpieczeństwo prawne i ochrona zaufania	77	110
5. Zasada jawności i dostępności prawa	77	111
Rozdział VI. Interpretacja prawa UE	78	112
§ 26. Uwagi ogólne	78	112
§ 27. Wykładnia językowa	78	113
§ 28. Wykładnia systematyczna	79	114
§ 29. Wykładnia teleologiczna	79	115
§ 30. Wykładnia pojęć stosowanych w prawie UE	80	116
Rozdział VII. Stanowienie prawa	82	117
§ 31. Wydawanie aktów prawnych	82	117
I. Zasada kompetencji powierzonych	82	117
II. Tryb stanowienia prawa	85	120
1. Stanowienie aktów ustawodawczych	85	121
2. Stanowienie aktów nieustawodawczych	88	124
3. Stanowienie aktów niewiążących	89	127
§ 32. Zawieranie umów międzynarodowych	90	128
I. Unia Europejska jako podmiot prawa międzynarodowego	90	128
II. Kompetencje do zawierania umów	90	129
1. Wyraźne przekazanie kompetencji	91	130
2. Milczące przekazanie kompetencji (kompetencje dorozumiane)	92	134
3. Kompetencje pozostawione państwom członkowskim	93	136

	Str.	Nb.
III. Procedura zawierania umów przez Unię Europejską	94	138
1. Zawieranie umów w trybie art. 218 TFUE	94	138
2. Zawieranie umów wchodzących w zakres wspólnej polityki handlowej (art. 207 ust. 3 TFUE)	95	139
3. Umowy w zakresie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	96	140
4. Umowy mieszane	96	141
IV. Skuteczność umów	97	142
Rozdział VIII. Wykonywanie prawa UE	98	143
§ 33. Wykonywanie bezpośrednie	98	144
I. Zakres	98	144
II. Zasady wykonywania prawa	99	145
§ 34. Wykonywanie pośrednie	99	147
I. Wykonywanie bezpośrednio skutecznych norm prawa UE	100	148
II. Wykonywanie prawa UE, które nie jest stosowane bezpośrednio ..	102	149
Rozdział IX. System ochrony prawa	103	150
§ 35. Uwagi ogólne	103	150
I. Rozgraniczenie właściwości od sądów krajowych	103	151
II. Postępowanie sądowe i wyrok	104	152
III. Rzeczowa właściwość Sądu	106	158
IV. Rzeczowa właściwość sądów wyspecjalizowanych	108	159
§ 36. Postępowanie w sprawie naruszenia Traktatu przeciwko państwom członkowskim	108	160
I. Uwagi ogólne	108	160
II. Wezwanie do usunięcia naruszenia	109	162
1. Cel	109	162
2. Treść	109	163
III. Uzasadniona opinia	111	167
IV. Postępowanie przed Trybunałem	112	168
1. Dopuszczalność	112	168
2. Zasadność	114	174
3. Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości i jego skuteczność	116	176
4. Środki tymczasowe	117	178
§ 37. Skarga o stwierdzenie nieważności	118	179
I. Uwagi ogólne	118	179
II. Dopuszczalność	118	180
1. Właściwość	118	180
2. Legitymacja procesowa	119	181
3. Akty podlegające zaskarżeniu (przedmiot skargi)	119	182
4. Prawo do wniesienia skargi	121	185
5. Określenie przedmiotu sporu i skarga	127	191
6. Termin wniesienia skargi	128	192
7. Interes prawny do wniesienia skargi	128	193
III. Zasadność	129	194

	Str.	Nb.
1. Brak kompetencji	129	195
2. Naruszenie istotnych wymogów proceduralnych	130	196
3. Naruszenie Traktatów lub jakiegokolwiek reguły prawnej związanej z ich stosowaniem	130	197
4. Nadużycie władzy	132	201
IV. Treść i skutki orzeczenia	133	202
§ 38. Skarga na zaniechanie	133	204
I. Uwagi ogólne	133	204
II. Dopuszczalność	134	205
1. Właściwość	134	205
2. Zdolność procesowa	134	206
3. Przedmiot skargi	135	207
4. Uprawnienie do wniesienia skargi	135	208
5. Postępowanie wstępne	136	209
6. Wymagania wobec skargi	137	212
7. Termin wniesienia skargi	137	213
III. Zasadność	137	214
IV. Treść i skutki orzeczenia	138	215
§ 39. Skarga odszkodowawcza	138	216
I. Uwagi ogólne	138	216
II. Dopuszczalność	139	217
1. Legitymacja procesowa i właściwość rzeczowa	139	217
2. Wymogi skargi	139	218
3. Przedawnienie i termin złożenia skargi	140	219
4. Dopuszczalność skargi odszkodowawczej	140	220
III. Zasadność	143	225
1. Szkoda spowodowana przez „działanie UE”	143	227
2. Sprzeczność z prawem	144	229
3. Szkoda	145	231
4. Związek przyczynowy	145	232
5. Wina	146	233
§ 40. Dygresja: odpowiedzialność państw członkowskich za naruszenie prawa UE	146	234
I. Odpowiedzialność państwa za bezprawność administracyjną	147	235
II. Odpowiedzialność państwa za nieprawidłowe implementowanie dyrektywy	148	236
III. Odpowiedzialność państwa za bezprawność legislacyjną (poza implementacją dyrektyw)	148	237
§ 41. Orzeczenie wstępne	150	239
I. Uwagi ogólne	150	239
II. Przesłanki postępowania	151	240
1. Organy uprawnione do składania wniosku	151	240
2. Przedmiot wniosku	152	241
3. Ograniczenie kompetencji Trybunału	154	243
4. Sformułowanie wniosku	155	244
5. Niezbędność wniosku do rozstrzygnięcia sprawy	156	245
III. Prawo i obowiązek złożenia wniosku o wydanie orzeczenia wstępnego	157	246

	Str.	Nb.
1. Prawo do złożenia wniosku	157	246
2. Obowiązek złożenia wniosku do Trybunału Sprawiedliwości	159	247
IV. Naruszenie obowiązku przedłożenia	162	251
V. Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości	163	252
VI. Skuteczność orzeczenia wstępnego	163	253
1. Skuteczność wobec postępowania głównego	163	253
2. Skuteczność dla innych rodzajów postępowań	164	254
3. Skuteczność orzeczenia wstępnego w czasie	164	255
§ 42. Okolicznościowe badanie legalności aktu prawnego	165	256
I. Przesłanki i treść	165	256
II. Skuteczność uwieńczonego sukcesem postępowania z art. 277 TFUE	166	259
Rozdział X. Podstawowe swobody	167	260
§ 43. Rynek wewnętrzny	169	262
§ 44. Swobodny przepływ towarów	170	264
I. Uwagi ogólne	170	264
II. Rzeczowy zakres zastosowania	172	265
1. Pojęcie towaru	172	265
2. Towar wspólnotowy	173	265
III. Unia celna	174	266
1. Wspólna taryfa celna i Kodeks celny	175	267
2. Zakaz stosowania cel i opłat o skutku równoważnym	177	268
3. Pojęcie cła lub opłaty o skutku równoważnym. Odgraniczenie cła lub opłaty o skutku podobnym od opłaty o charakterze wewnętrzny (art. 30 TFUE a art. 110 TFUE)	177	270
4. Zakaz stosowania dyskryminującego opodatkowania wewnętrznego (art. 110 TFUE)	181	273
5. Zwrot nienależnie pobranych opłat	183	275
IV. Zakaz ograniczeń ilościowych i środków o podobnym skutku w imporcie i eksporcie	184	276
1. Przepisy szczególne i środki harmonizujące	184	277
2. Zakaz stosowania ograniczeń ilościowych w imporcie	185	278
3. Zakaz stosowania środków o skutku podobnym do ograniczeń ilościowych w imporcie	186	279
4. Zakaz stosowania ograniczeń ilościowych w wywozie i środków o skutku podobnym	196	289
5. Podstawy uzasadniające z art. 36 TFUE	198	290
6. Regulacje unijne zapobiegające ustanawianiu przez państwa członkowskie środków o skutku podobnym	202	298
V. Schemat	203	299
§ 45. Swoboda przepływu pracowników	204	300
I. Przegląd	204	300
II. Wymóg obywatelstwa	204	302
1. Obywatele państw członkowskich	206	302
2. Obywatele państw trzecich	206	303
3. Przyjmujące państwo członkowskie UE	206	304
4. Pojęcie „członka rodziny” obywatela Unii	206	305

	Str.	Nb.
III. Pojęcie pracownika	207	306
1. Wynagrodzenie	208	307
2. Świadczenia o konkretnej wartości ekonomicznej	208	308
3. Podporządkowanie	208	309
4. Konkluzje	209	310
IV. Treść prawa do swobodnego przemieszczania się	209	311
1. Prawo do wyjazdu i wjazdu	209	312
2. Prawo pobytu	210	313
3. Prawo dostępu do zatrudnienia	213	318
4. Prawo do równego traktowania przy wykonywaniu zatrudnienia	215	319
5. Dyskryminacja obywateli własnych	218	322
V. Zastrzeżenie porządku, bezpieczeństwa i zdrowia publicznego	219	323
1. Zakres zastosowania	219	323
2. Treść zastrzeżenia	219	324
VI. Zastrzeżenie dotyczące administracji publicznej	222	326
1. Wykładnia pojęcia administracji publicznej	222	327
2. Zastosowanie zastrzeżenia	224	328
3. Wewnątrzpaństwowe zasady awansu zawodowego	225	329
4. Zatrudnienie w służbie cywilnej	225	330
§ 46. Swoboda przedsiębiorczości	226	331
I. Uwagi ogólne	226	331
II. Przedmiotowy zakres zastosowania	226	332
1. Różnica w stosunku do swobody świadczenia usług	227	333
2. Różnica w stosunku do swobody przepływu kapitału	228	334
III. Podmiotowy zakres zastosowania	228	335
1. Osoby fizyczne	228	335
2. Spółki	228	336
IV. Zasięg swobody przedsiębiorczości	229	337
1. Artykuł 49 TFUE jako zakaz dyskryminacji	230	338
2. Artykuł 49 TFUE jako ogólny zakaz wprowadzania ograniczeń	231	339
V. Artykuł 49 TFUE a działania podmiotów prywatnych	235	341
VI. Wyjątki od zasady swobody przedsiębiorczości	236	342
1. Wyjątki z art. 51 TFUE	236	342
2. Wyjątek z art. 52 ust. 2 TFUE	237	343
VII. Transgraniczne przeniesienie siedziby spółki	237	344
1. Problemy z zakresu prawa kolizyjnego	237	345
2. Problemy z zakresu prawa UE	238	346
VIII. Środki harmonizacyjne	240	347
§ 47. Swoboda świadczenia usług	242	348
I. Uwagi ogólne	242	348
II. Podmiotowy zakres zastosowania	243	349
III. Przedmiotowy zakres zastosowania	243	350
1. Działalność transgraniczna	244	351
2. Pojęcie usługi	245	352
3. Odpłatność	249	355
IV. Zasięg swobody świadczenia usług	250	356
1. Artykuły 56 i 57 TFUE jako zakaz dyskryminacji	250	357
2. Artykuł 56 TFUE jako ogólny zakaz wprowadzania ograniczeń	251	359

	Str.	Nb.
3. Ograniczenia w stosunku do usługobiorcy	255	360
V. Artykuł 56 TFUE a działania podmiotów prywatnych	256	361
VI. Środki służące harmonizacji prawa	256	362
§ 48. Swoboda przepływu kapitału i płatności	256	363
1. Zasięg swobody przepływu kapitału i płatności	257	363
2. Odstępstwa od swobody przepływu kapitału i płatności	258	364
§ 49. Dygresja: prawa studentów i uczniów	261	365
I. Uprawnienia wynikające z art. 18 akapit 1 TWE	262	366
1. Uczniowie jako usługobiorcy	263	367
2. Dostęp do kształcenia zawodowego	263	368
3. Opłaty za naukę	264	369
4. Dostęp do świadczeń socjalnych	265	370
5. Prawo pobytu	266	371
II. Prawa wynikające z art. 45 ust. 2 TFUE oraz z art. 7 ust. 2 rozporządzenia Nr 1612/68/EWG	266	372
III. Prawa wynikające z art. 12 rozporządzenia Nr 1612/68/EWG	267	373
IV. Osoby korzystające ze swobody przedsiębiorczości	267	374
V. Działania harmonizujące	268	375
Rozdział XI. Zbliżanie prawa	269	376
§ 50. Uwagi ogólne	269	376
§ 51. Przedmiot i metody harmonizacji	269	377
§ 52. Zbieg norm kompetencyjnych służących harmonizacji	270	378
§ 53. Harmonizacja na podstawie art. 114 TFUE	272	379
I. Zakres zastosowania art. 114 ust. 1 TFUE	272	380
1. Zależność między art. 114 a art. 115 TFUE	274	381
2. Zależność między art. 114 a art. 116 TFUE	274	383
II. Możliwość stosowania przez państwa członkowskie „wyższych standardów”	274	384
Rozdział XII. Artykuł 352 TFUE	277	386
§ 54. Uwagi ogólne	277	386
§ 55. Przesłanki zastosowania art. 352 TFUE	277	387
I. Cele Unii Europejskiej	278	388
II. Niezbędność działań UE	279	389
III. Brak innej podstawy kompetencyjnej w Traktatach	280	390
§ 56. Wydawanie aktów prawnych na podstawie art. 352 TFUE	280	391
Rozdział XIII. Polityka gospodarcza, pieniężna i handlowa	281	392
§ 57. Uwagi ogólne	281	392
§ 58. Polityka gospodarcza i pieniężna	282	393
§ 59. Wspólna polityka handlowa	284	395
I. Zakres regulacji	284	395
II. Zakres zastosowania wspólnej polityki handlowej	284	396
III. Podjęcie działań przez UE	285	397
1. Działania jednostronne	285	398
2. Zawieranie umów handlowych	286	399

	Str.	Nb.
Wykaz powoływanych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości	289	
Wykaz powoływanych orzeczeń Sądu	299	
Indeks rzeczowy	301	